

DATUM: 2012-06-07
DNR: 33-2011-0039
RIR 2012:15

Förutsättningarna för att beivra och lagföra illegal och oreglerad spilverksamhet

Bilaga 5 till granskningsrapport RiR 2012:15
Staten på spelmarknaden – når man målen?

Bilaga 5 Förutsättningarna för att beivra och lagföra illegal och oreglerad spelverksamhet

Sverigebaserad illegal verksamhet kan beivras och lagföras genom dels vitesföreläggande med grund i lotterilagen, dels genom straffbestämmelser enligt lotterilagen och brottsbalken.

Lotterilagens vitesföreläggande¹

I lotterilagen anges att en tillsynsmyndighet (Lotteriinspektionen) får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lotterilagen ska kunna följas. Ett sådant föreläggande eller förbud får förenas med vite. Tillstånd att bedriva automatspel med penningvinster är i idag förbehållet Svenska Spel. Trots detta finns det aktörer som anordnar lotteri utan tillstånd på spelautomater eller liknande utrustningar. Ett problem med vitesförelägganden är att det kan vara svårt att fastställa vem som är rätt motpart, dvs. vem eller vilket bolag ett vitesföreläggande kan riktas mot. Ett annat problem är att efterföljande processer i domstolarna tar lång tid – enligt Lotteriinspektionen upp mot fem år i värsta fall. Ett problem som följer av den långa processtiden och att ett vitesföreläggande inte kan dömas ut förrän det har vunnit laga kraft, är att verksamheten kan fortgå utan avbrott under de år som domstolsprocesserna pågår.²

Straffbestämmelser enligt lotterilagen och brottsbalken

Enligt lotterilagens straffbestämmelser döms den till böter eller fängelse i högst sex månader som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet *olovligen anordnar* lotteri eller *olovligen innehar* en penningautomat, värdeautomat eller varuspelsautomat. Bestämmelsen ska inte tillämpas om gärningen är belagd med straff i brottsbalken.³

I brottsbalken anges att om någon *olovligen anordnar för allmänheten spel* eller liknande verksamhet, vars utgång helt eller till väsentlig del beror på *slumpen*, och framstår *verksamheten* med hänsyn till sin art, insatsernas ekonomiska värde och övriga omständigheter som *äventyrlig eller ägnad att tillföra anordnaren en betydande ekonomisk vinning*, döms för dobbleri till böter eller fängelse i högst två år.⁴

¹ 52 § lotterilagen (1994:1000).

² Pm från Lotteriinspektionen 2011-11-03.

³ 54 § första stycket och 57 § lotterilagen (1994:1000).

⁴ 16 kap. 14 § brottsbalken.

Är brottet att anse som grovt, ska för grovt dobbleri dömas till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning av huruvida brottet är grovt ska särskilt beaktas, om verksamheten bedrivits yrkesmässigt, omfattat avsevärt belopp eller på annat sätt varit av avsevärd art.⁵

En överträdelse av lotterilagen kan dömas antingen utifrån lotterilagens straffbestämmelser eller enligt brottsbalkens dobbleribestämmelser. Det finns dock idag, enligt Lotteriinspektionen, en osäkerhet om valet av lag vid åtal. Hänvisning till fel lagrum i samband med åtal kan medföra att nytt åtal återigen måste väckas för att kunna lagföra brott. Dobbleribestämmelsens svårdefinierade begrepp som *äventyrlig verksamhet* och *betydande ekonomisk vinning* i kombination med avsaknaden av klaggörande rättspraxis har enligt Lotteriinspektionen medfört att både allmänhet och rättsväsende upplever osäkerhet kring frågan när brott mot lotterilagen övergår till att utgöra dobbleri enligt brottsbalken.⁶

Nätbaserad oreglerad spelverksamhet i Sverige

Lotterilagens främjandeförbud är lagregler som prövats i förhållande till nätbaserad oreglerad spelverksamhet i Sverige.⁷

Under våren 2011 gjorde Lotteriinspektionen en uppföljning av de skriftliga erinringar som riktats till Internetdomäninnehavare vars webbinnehåll bedömts utgöra överträdelse av lotterilagens främjandeförbud. Dessa webbdomäninnehavare har tillåtit utländska nätbaserade spelbolag att erbjuda sina tjänster till svenska invånare. Uppföljningens primära syfte var att mäta vilken effekt de totalt femton erinringar som skickats till Internetdomäninnehavare under 2010 haft. Uppföljningen visade att en tredjedel av de erinringar som skickats ut under 2010 resulterat i att Internetdomänerna gått från att ha haft en påvisbar svensk anknytning till att efter att ha mottagit en skriftlig erinran fått ny anknytning uteslutande utanför Sveriges gränser. 40 procent förefaller ha ignorerat de utskickade erinringarna och bedriver vid tiden för den uppföljande aktiviteten en jämfört med år 2010 oförändrad verksamhet.⁸

Lotteriinspektionen menar att utgången av vissa domar medfört att annonser med mera förekommer i allt större utsträckning i tidningar, på Internet och i TV samt på radio. Regeringsrätten (nu Högsta förvaltningsdomstolen) har bland annat slagit fast att frågan om tryckfrihetsförordningens tillämplighet ska avgöras utifrån en bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. I två domar har domstolen beslutat att oddsjämförelser ska anses utgöra redaktionellt material. Därför är

⁵ 16 kap. 14 a § brottsbalken.

⁶ Detta framgår inte minst i samband med Lotteriinspektionens kontakter med polis och åklagare. Pm från Lotteriinspektionen 2011-11-03.

⁷ Se 54 § andra stycket och 57 § lotterilagen (1994:1000).

⁸ Lotteriinspektionens CT-aktivitet 2011-3 (11LI452), Pm från Lotteriinspektionen 2011-11-03.

de tillåtna i enlighet med tryckfrihetsförordningen.⁹ Enligt Lotteriinspektionens bedömning omfattar inte heller lotterilagens främjandeförbud sponsringsmeddelanden i TV.¹⁰ Lotteriinspektionen menar sammantaget att oddsjämförelser och sponsringsmeddelanden inte utgör kommersiell reklam eftersom de skyddas av Yttrandefrihetsgrundlagen.

Svea hovrätt har vidare i juni 2011 prövat om Aftonbladets och Expressens chefsredaktörer skulle dömas för överträdelse av främjandeförbudet i lotterilagen. Svea hovrätt anförde att såväl främjande av deltagande i ett inom landet anordnat otillåtet lotteri som i ett utom landet anordnat sådant tidigare har varit kriminaliserat. Numera är endast främjandeförbudet i 38 § lotterilagen avseende deltagande i ett utom landet anordnat lotteri straffbelagt. Slutsatsen av hovrättens överväganden blev därför att straffbestämmelsen i 54 § lotterilagen innebär att den som främjar sådana spel som annonserna rör och som anordnas i en annan medlemsstat i EU kan bli föremål för strängare påföljder än den som främjar sådana spel som anordnas i Sverige utan tillstånd. Detta innebär enligt hovrätten att straffbestämmelsen stred mot EU-rättens diskrimineringsförbud. Chefredaktörerna friades. Riksåklagaren har överklagat domen till Högsta domstolen som i november 2011 meddelade prövningstillstånd.¹¹

⁹ Mål nr 3582-07, 3583-07.

¹⁰ Pm från Lotteriinspektionen 2011-11-03 i vilket hänvisas till mål nr 7800-07.

¹¹ Svea hovrätts avgörande i mål nr B 1016-08, B 1103-08. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i mål nr B 3559-11.